

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,

a lap szellemi részét illető közlemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

czímzendő.

A hirdetési díjazabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Dr. Berde Aron**; **Girsik János**, **Szabó Sámuel**, **Szentgyörgyi József**, **Vörös Sándor**
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos.**

Tartalom: Mult és jövő. Báró Bánffy Ádám. — Havi emlékeztető: November. — A kolozsvári Phylloxera eset. Dr. Szaniszló Albert. — Egyveleg: A budapesti állami közép ipartanoda. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetések. —

Mult és jövő!*)

A már hetekkel ezelőtt rebesgetett miniszcsera a folyó hó 12-én keltezett legmagasabb határozat folytán megvalósult, — nagyméltóságu Báró Kemény Gábor ur átvette a közmunka- és közlekedésügyi ministerium vezetését, míg földmivélés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerré Gróf Széchényi Pál ur ő nagyméltósága neveztetett ki.

Kemény Gábor báró e ministeriumot négy évig vezette tapintatos eljárás, nagy szorgalom, odaadó munkássággal, mely elmaradhatlan gyümölcseit meg is termé: nézzük a ressortjába tartozó működésének bármely ágát is, úgy gazdaság, mint ipar- s kereskedelmünkben, mindennütt új életet, praktikus intézkedéseket, szakavatott vezetést találunk sily rövid négy év alattennyi; kivinni nem kis feladat volt akkor, midőn közgazdasági viszonyaink általános pangása lehangolólag hatott és már majduem kétségbe esve jövőnk felett, általános apathia látszott rajtunk erőt venni!

Kemény báró érdemeit nem csak azon intézkedéseiben keresem, melyek nyilvánosan is ösmeretesek, nemcsak abban, hogy ő a többek között személyesen igyekezett elhanyagolt állattenyésztésünket emelni, hatott földmivélésünk minden ága fejlesztésére, előmozdítá a selyem, kender, len, komlótermelés

*) E cikk közbejött akadályoknál fogva mult számunkról elkesett.
Szerk.

ügyét, eszközlé a kultur-mérnökséget, borászat s okszerű méhészetben való előhaladást, ugy a gyári-kézmű, háziipar terén nagyszabásu intézkedéseket tett; — hanem érdemei legfőbbikét abban találom, hogy a legapróbb részletekig figyelmes, tapasztalt eljárásai, tanácsai, jó akarata által tudott buzdítólag hatni s elhanyagolt gazdaszatunknak új életet adva, ennek fejlesztését, gyarapítását gazdáinkkal megkedvelteté s így megveté alapját azon mondhatni általános érdeklődésnek, mellyel jelenben gazdatársaink eddig elhanyagolt közgazdaszatunk emelése iránt viseltetnek.

Egész Magyarország öszhangzólag fejezi ki elösmerését Kemény báró irányában és mennyivel inkább fejezhetjük ki mi erdélyiek sajnálatunkat távoztán, kik mostohább viszonyaink és körülményeink folytán, ez általános pangást, gazdálkodásunk rohamos hanyatlását sokkal inkább éreztük! Erdélynek utolsó órája volt, hogy érdekeit felfogva, gazdálkodásait helyes utra terelve, buzdítás, állami segély által rajta segítve legyen.

Kérte, panaszkolta Erdély — az előbbi években — eleget bajainak orvoslását, érdekeinek hanyatlását, de ezek nagyrósznt mellőztettek s fájdalom részben — viszonyaink ösmeretlensége folytán — mint tulkövetelők, külön privilégiumokat, különlegességeket követelők bélyegeztettünk meg; kik, történjen érettünk bármilyen is, megelégedve nem vagyunk; de hogy ezek nem voltunk, hogy feljajdulásaink, kérelmeink jogosak voltak: bizonyítja a Báró Kemény miniszcseréje, ki viszonyainkat ösmerve, körülményeinket tanulmányozva ott és akkor segített, a hol okvetlen szükséges volt — s hogy telhetetlenek nem vagyunk: ezt bizonyítja azon általános elismerés, tisztelet, ragaszkodás, mellyel országrészünk gazdáközönsége egyhangulag Kemény báró tapintatos intézkedéseiről viseltetett.

Nagy szabásu intézményei közül fel kell említsük azokat, melyek első sorban Erdélyt érintve, itt a haladás, jólét, kenyér-

kereset előmozdító: a sepsi-szent-györgyi szövö-iskola, a nagy-enyedi vinczellér-képezde, az erdészeti törvény keresztülvitele, a komló-termelés terjesztése s számtalan érdemei közül különösen ki kell emeljük azon intézkedéseit, melyek állattenyésztésünk emelésére szolgáltak; ösmerve viszonyainkat, helyesen fogta fel, hogy ez legfontosabb ága gazdálkodásainknak, ennek emelésére igyekezett minden erejéből hatni, ott a tordai bika-telep és tenyész gulya, ott a kezdeményezett bival telep, itt az állam által segélyezett kiállítások s a jó tenyészanyag nagyban megkönnyített importja, de itt is főérdemét abban látjuk, hogy megmutatva a helyes utat, melyen haladnunk kell: állattenyésztésünk emelése, fejlesztése iránt az általános érdeklődést feltudta kelteni.

Agrárius érdekeink e felvirágzása küszöbén, akkor, midőn vezérlete alatt már lendületet kezdtek venni úgy gazdasági, mint ipar s kereskedelmi érdekeink, akkor, midőn buzdító szavaitól áthatottan, ösztönzése, segítsége által igyekeztünk elhanyagolt gazdasági viszonyaink rendezésére gondolni, akkor midőn már kishitőségünkől majdnem kivetkőzve, kezdtünk egy jobb jövőben remélni: kétszeresen sujt le azon tudat, mely szerint őt, mint vezérünket, jóakarónkat, istápunkt a földművelésre nézve elvesztők s lehangolólag hat réánk azon sejtelen, mely szerint országrészünk érdekei most már könnyen visszateshetnek a régi kerékvágásba.

Gróf Széchényi Pálnak agrárius érdekeink körül szerzett nagy érdemeit el kell ösmerjünk, közgazdaszatunk emelése érdekében tett munkái a tapasztalatokban gazdag szakemberre vallanak, ki hazája érdekeit első sorban szíven hordja, de hogy az erdélyi rész nyert-e benne egy második Kemény Gábort? az a jövő titka.

E kis országrész oly sok megpróbáltatáson ment már át, oly sok nélkülözés és háttérbe szorításnak volt már kitéve, mely szerint nem lehet csodálni, ha minden újabb átalakulás, reformok iránt — jövőjére nézve — kétellyel viseltetik s nem lehet csodálni, ha e változásokat a bizalmatlanság bizonyos nemével fogadja, különösen akkor, midőn egy szebb, egy jobb jövő reményének alapkövét már letéve látta.

Az emberi természet kifolyása, mely szerint a pozitív jó-ról nem örömet mond le, egy talán bizonytalan jobbért.

Bizalmatlanságunk, kételyeink, aggodalmaink csakis odáig terjedhetnek, mely szerint földművelési ministerünk helyi viszonyainkat nem ösmerve, bajainkat nem látva, körülményeinkről egészen tájékozatlanul, Erdély érdekeinek nem lesz oly hatalmas támasza, mint elődje, országrészünk szülöttje De ne csüggedjünk el idő előtt, forduljunk hozzá teljes bizalommal, kérjük pártolását, helyi érdekeink tanulását s bizva azon szavaiban, mely szerint teljes erejéből fog törekedni az elődje által munkába vett koszoru befejezését eszközölni, maradjon meg bennünk a remény azon szikrája, hogy e koszoruból országrészünknek is jut egy pár

levél s akkor biztosíthatjuk ő nagyméltóságát, hogy Erdély független gazdaközönsége őt nem hizelgésből, de teljes szívből fogja üdvözölni s érdemeit őszintén méltányolni. Adja Isten, hogy ez mielőbb úgy legyen!

Báró Bánffy Ádám.

Havi emlékeztető.

November.

Ház és udvar. Ki bármi oknál fogva épületeit rendbe nem hozta, iparkodjék az elmulasztottakat helyre hozni. Ki épületeinek kijavítását maga idejében, mikor még kevesebb kárral és költséggel teheti, elmulasztja: előbb-utóbb nagy kárát vallja.

Kazal-, asztal- és boglyatetők, ha szükségesnek mutatkozik, ismételtén kijavítandók; a csekélység elmulasztása miatt takarmányunk nemcsak mennyiségileg apad, de minőség tekintetében is sokat romlik s télen át állataink egészségét rontja.

A gabona elcséplését, ha még be nem végeztetett volna: egész erővel kell folytatni és befejezni. A raktárba helyezett gabonakészleteket megforgatjuk és a szükséges rostálásokat teljesítjük.

A répa felszedetvén, kazalba rakva beföldeltetik, nehogy a beállható fagy miatt szenvedjen.

Minden gazda tűzifa-szükségletét most szerzi be; ki elmulasztja, kénytelen később — egy és más vidéken — szalmáját eltüzeln.

Szántóföld. Ha az idő engedi, az öszivetést folytatjuk és bevégezzük; vetés végeztével őszi ugarszántással iparkodunk, különben a jó gazda-nevet meg nem érdemeljük.

Fagyok beálltával megkezdjük a trágyahordást; a kihordott trágyát nem rakjuk kupaczkoba, hanem a szekérről lehányva, rögtön egyenletesen elterítjük.

Rétek és kaszálók száraz időben legeltethetők, esős időben minden állatot távollartsunk, nehogy a gypet az állatok taposása rontsa. A réket védő árkok kijavítandók, új árkok ásandók; ennek elhanyagolása okozza, hogy a járó-kelő utasok olykor rétyeinkre csapnak s a számtalan keréknyom majd kaszálás-kor juttatja a rétnalajdonos eszébe, mit mulasztott el annak idején.

Állattenyésztés. Az istállóban összegyűlt ganéjt trágyadombra hordva simára szét kell teregetni.

A lovak vakarása és kefézése főgondjaink egyikét képezze.

Az istállók szellőztetését el ne mulasszuk; a ménesbéli lovak naponta néhány órai megsétáltatása az egészség fenntartásának fő kelleke.

A csikók és vemhes kanczák tápláló élelmezésben részesülnek. A jászalokból sohase hiányozzék a kősz. A tejelő marhák élelmezésére különös gondunk legyen; a növendék állatok is csak tápláló élelmezés mellett fejlődhetnek jól. A bivalok, meleg istállóban, gyengébb takarmány mellett is jól érzik magukat.

A sertések még mindig találhatnak enivalót, de a hasas állatok már nem élnek meg szabadon a nélkül, hogy ki ne legyenek téve az elvetelés veszélyének. Ha nincs száraz fekhelye és a legzordonabb időben is néhány órát szabadban nem járattuk: a sertés egészséges nem lehet. A makkon lévő sertésektől meg ne vonjuk a sót. Ha csak tehetjük, a hasas koczáknek csútot ne adjunk, mert az abban lévő gyomok magvai és az anyarozó elvetélest okozhatnak.

A durvább gypajval bíró juh még szabadban csatangol és

csak zúmorás időben, kihajtás előtt kaphat kevés takarmányt, nehogy üres gyomorral hagyja el fekhelyét.

Hizlalás végett beküldött mustra ökörré és más hízó állatokra különös gondot fordítunk. A bőr tisztántartása, étetés és itatásnál követett rend és pontosság, továbbá naponta nyújtott só-adag — mely legcélszerűbben a jászolba helyeztetik el — az eredményes hizlalásnak nélkülözhetetlen kelléke; természetesen csak úgy, ha elegendő jó takarmánnyal parosul.

A szárnyas házi állatok már szemet kérnek; meleg ólak hiányában a tojás megszünik

Szőlő Mihelyt a szüret elmult, metszeni kell: a karikás miveltésnél a kitermett karikát, csotorkákat és fölös vesszőt levágjuk, megpedig nem kaczorral, hanem ahhoz való célszerű ollóval; meghagyunk a karika vállán levő 2—4 magfából kettőt-hármat és az esetleg a csapon májusban meghagyott két vesszőt.

A Guyot rendszernél hasonló módon járunk el.

A csapos miveltésnél legjobb a metszést tavaszra hagyni, mert a kurtára vágott csapokat nem lehet elfedni.

Ezeket végezvén, rögtön a fedéshez látunk és szemmel tartjuk, hogy a lusta napszámos ne törje éa pusztítsa el a tökéket, hanem óvatosan fektesse a hegynek és teljesen felhuzza földdel a tövet.

A mennyiben szüretkor megraboltad szőlőd földjét, igyekezzél azt visszapótolni trágyával.

Pincze. A pinczében minden héten pontosan töltsétek; a vörösbort lefejtjük és kisajtoljuk, a tavalyi borakat lehuzzuk nagy vigyázzal és a tisztaságot mindig és mindenben szem előtt tartjuk, mert ez a legjobb pinczemester!

Gyümölcsös. Az őszi ültetést szép naplányos lanyha időben be kell végezni. A tavaszi ültetéshez a gödrök ásása folytatatik. A gyümölcsfák tövei körül a föld felásandó. A mult hóban említett *Neustria brumata* hernyó elleni védelmet folytatni kell. A gyümölcsfák trágyázását folytathatjuk. Ha a fákat a nyulak ellen még nem kötöttük volna be, most végeztessük el. A fák koronái ritkítását és ujtását még mindig végezhetjük és pedig célszerűbben mint tavasszal, mikor nagyobb ágak csonkítása, csak a vízajtások számát szaporítja. A barack-redélyfákat fenyszög- és gyékényekkel be kell fedni.

Faiskola A megrendelt fák kiásandók, csomagolandók és elküldendők. Alanyokra szemzett barackok rügyei, a hideg ellen finom szalmával bekötendők. Ugyazint minden fiatal oltott barackcsemete is. Ha a fiatal őszi barackcsemeték meg nem értek volna, le kell őket levelezni, így fájok hamarabb megérik. Leltár és árjegyzék készítésnek most az ideje. A gyümölcsmagvetésnek is alkalmas ideje van.

Konyhakert. A mult hónapban említett munkákat, névszerint: földforgatást, trágyázást, veteményezést, elrakást stb. megfelelő időjárás mellett még végeztetni lehet. A télire elrakott vetemények a rothadástól óvandók. Spenót, téli saláta és szamóca, falevelekkel gyengén betakarandó. Spárgatelepnél a föld forgatását és trágyázását jó mélyen megkezdhetjük. Rosz időben és esténként gyékényfonást, jegytábla- és karkészítést, festést és irtást végeztethetünk. Melegágy-keretek, ablakok kerti eszközök és szerzőszámjavításnak és beszerzésnek most az ideje.

Diszkert. A megürült virággyások felásandók és szükség szerint javítandók. Jaczint, Tulipán, Narciss, Sáfrány, Ranunculus, stb. hagymáival ezelőtt egy hónappal beültetett ágyások, falevelekkel betakarandók. Nagy hideg ellen a kényesebb fak és cserjék u. m. *Cercis Siliquastrum*, *Cytisus purpureus*, *Calycanthus*, *Spartium juncium*, *Paeonia arborea*, *Cydonia japonica*, *Weigelia*, *Paulownia* stb. szalmával bekötendők és ha még eddig el nem fedettek, most okvetlenül meg kell tenni. Virágházak kezeletére a diszkertésznek kiváló gondja legyen, főleg a virágok tisztán

tartására nagyon ügyeljen. A téli oltásokhoz szükséges alanyok beszerzéséről most kell gondoskodni.

Méhészet. Ha az idő még kedvez, méheink betelelésével nem sietünk. Minél tovább maradnak szabadban s minél többször repülhetik ki magukat és frissülhetnek fel alkalmas szép időben, annál jobban telelnek. Ilyenkor maguk is örizkedvén a hidegtől, kirepülés alkalmával nem sok vész el belőlük, különben is csak déltájt, alkalmas időben kell őket kiereszteni. Mihelyt azonban egy-két tagyos éjszaka állott be, siessünk méheinkkel a téli helyre és bárhol teleltessünk, mindenütt ügyeljünk a keilő és lehetőségig egyenlő légmersekletre. A mozgó építményű kaptároknál az ajtó és zárdeszka közti üreget sarjuval, csepűvel vagy valami ilyenmü fargygal tömjük ki, hogy kasainkat meleg és nedves légkörnyezze, így a rendkívül veszedelmes szomj-kórtól meheink védve lesznek. A közönséges szalma — vagy vesszőkások telelésére legcélszerűbb hely egy száraz, tiszta-levegőjü pincze, vagy egy olyan csendes, tiszta szoba, hol a hőmérő 0-nál alább nem száll. Bárhol teleljük: csendesség, beke, nyugalom legyen ott minden tekintetben.

Erdészet. Főhasznát. Épület- és tűzifavágatás teljes folyamatban van. Erdőmiveltés. A magvaknak télire való elhelyezése folyik. Erdővédelem még inkább fokozandó, mint októberben. Vadászati. Nyulra és rohára nagyban foly.

A kolozsvári Phylloxera-eset.

I.

Azt tartom, hogy minden Phylloxera-eset külön leirandó, hogy e leírásokból esetleg tanulságot merítsünk. Én morális kötelességemnek tartom megtenni azt ezen esettel, a mely kezemem is keresztül ment.

A kolozsvári Phylloxera eset egy városi bel-telken, jól zárt és kerített helyen, adta elé magát. A kertben mintegy 4—500 szőlőt foglal helyet, melyek különböző eredetűek s mindannyian karika-művelés alatt állauak. Gyanusabb helyről csakis a Mathias-féle telepről származtak ide szőlők. Nevezetesen 1878. tavaszán 3—4 gyökeres és 20—30 sima vesszőt ültetett ide a tulajdonos. E szőlőket, mint igen kis vesszőcskéket, én magam vizsgáltam meg 1879. őszén s azon idő óta több teljesen megbízható egyen tett ott több ízben vizsgálatot, mindannyiszor negatív eredménnyel. Végre 1882. oct. 10-én a kolozsvári Phylloxera-bizottság kiküldött tagjai (Parádi K., Dr. Daday I., Szentgyörgyi L. urak) megtalálták ott a Phylloxerát. E tény engemet kedvetlenül érintett ugyan, mert hiszen ki az, ki közömbösen tudná venni szőlőink veszedelmét, — de nem lepott meg, mert el voltam arra készülve. Sőt a maga helyén több ízben adtam azon határozott meggyőződésnek kifejezést már évek előtt, hogy Erdélyben több helyen van Phylloxera, csak hogy nem sikerült azt még megtalálni. Erdély területén pedig épen Kolozsvár az, hol a legválogatottabb és a legkülönbözőbb helyről került szőlők vannak. Hogy Erdélyben később találjuk meg a bajt, mint az anyaországban, az leginkább azon, hogy ugy szóljak, szerencsés körülménynek róható fel, hogy itt a rovar lassabban szaporodik s épen azért csak hosszabb idő után üti ki magát.

Én a miniszteriumtól október 11-én táviratilag megbízatván az eset tüzetes felvételével, october 12-én már megkezdtem a munkát, több napon át kutattam a nevezett kertben,

mely kutatásom közben Parádi tanár ur kiváló szíveséggel dolgozott velem és segített teendőm gyors elvégzésében s ezenkívül az utolsó napon Biró Phylloxera-biztos ur is foglalkozott Phylloxera keresésével.

Az általam megállapított lelet következő:

A szőlőtők: úgy az inficiáltak, mint a nem inficiáltak, igen jó karban vannak; az inficiáltak is erős növéstűek, hatalmas venyigékkal s ép lombokkal; a betegedésnek, satnyulásnak legkisebb nyoma sincs, még azon tőkön sem, melyeknek gyökerét a Phylloxera nagy mennyiségben lepi el. Inficiálva van 28 tő: részint Mathiás-félék, részint ezeknek más eredetű szomszédjai; azon megjegyzéssel, hogy közülök egyen-egyen én nem találtam meg a Phylloxerát, de inficiálnak kellett vennem a többi inficiált tők iránti fekvésénél fogva. — Mindezen szőlőtők összefüggő foltot képeznek, mely folt két helyen keményre vert (méter széles) út által van megszakítva s az egész folt a kert egyik $\frac{1}{3}$ -ad részében helyezkedik. A folt bizonyos normal alakban nem képződhetett, mert e tekintetben utak, kerítések szolgálták akadályul.

Az infectió majdnem absolut bizonyossággal a Mathias-féle gyökeres vessző gyanánt ide kerültektől indul ki. A kiindulási ponttól legtávolabb eső inficiált tő onnan 4—5 meternyi távolra fekszik, tehát a terjedelem $4\frac{1}{2}$ év alatt lassu, mihez lényegesen járulhatott azon körülmény, hogy az inficiált tők kemény utak által elválasztott szabálytalan kis csoportokban vannak ültetve.

A veszélyes rovar biológiájára nézve felemlitem, hogy gyöker-nodus csak egy kettő van, (Cekkorra már el szoktak rothadni), a talált alakok legnagyobb része fiatal egyén, kevés vénebb, sok tojás, aránylag elég számos téli alak, nymphák nincsenek, szárnyas alak egy találtott (Parádi tanár ur találta) s ez is csak roncsalék, de biztosan felismerhető. Ezen kívül Parádi tanár egy téli petét vélt találhatni, melyet azonban egyelőre sem ő, sem én biztosan annak nem tartunk. Ez utóbbi, ha csakugyan annak bizonyulna, igen nagy fontossággal bírna, mert azt még hazánkban senki sem találta s külföldön is csak fehér hollóként beszélnek arról.

Elleneljárás gyanánt én az irtást ajánlottam; nevezetesen kiirtási terület gyanánt jelöltem meg az említett inficiált 28 tőt és azokkal szomszédos 22 nem inficiált tövet magában foglaló négyszögalakot, a melyen még egy kis szőlőiskola is közbeesik. Biztonsági övnek pedig oly területet vettem fel, hogy a mellett a minden kezelés nélkül maradt szőlőtők az inficiáltaktól legalább 10—12 méter távolra esnek s a Mathias eredetű szőlő, a nem inficiáltak is (mert nem egy csoportban vannak ültetve) a biztonsági övben mind benne vannak. Az irtási terület teljes irtás alá esik t. i. ott úgy a rovar, mint a szőlő megöletik nagymennyiségű szénkének által, a biztonsági övben pedig csekély mennyiségű szénkének alkalmaztatik (gyóritési eljárás), a mely mellett a netalán ott levő egy-egy rovar elpusztul, de a szőlő megmarad. E szénkénegezést Biró L. ur, ki ez ügyben teljesen be van gyakorolva, october 19-én végezte, másodizben pedig 5—6 nap mulva lett végrehajta.

Az itt leírt esetben constatálható, hogy az infectió (rendkívüli véletleneket leszámítva) 3—4 Mathias-féle gyökeres vessző valamelyikéből vagy mindenikéből indul ki; constatálható, hogy az infectió $4\frac{1}{2}$ éves; constatálható a lassu felszaporodás; constatálható a lassu tovaterjedés, mert $4\frac{1}{2}$ év alatt a kiindulási ponttól legtávolabb eső inficiált tő 4—5 meternyre esik; az inficiált tők összes száma 28 s ezek közt is egy-egy olyan, hogy én nem találtam rajta rovar, hanem helyzeténél fogva kellett okvetlenül inficiálnak venni; constatálható azon körülmény, hogy bár egyes tők bőven lepve vannak e rovarral, (legtöbb van egy szintén odaültetett Izabellán) $4\frac{1}{2}$ év eltelté után az inficiált tők a vegetatió hiányosságát, a satnyulást legkisebb mérvben sem mutatják, ellenkezőleg azok teljesen épek s erőseknek néznek ki.

II.

Nem szándékozom értekezést írni a Phylloxera ügy terén teendőkről; csak is a kolozsvári eset alkalmából teszek egy pár reflexiót.

Két körülményt kívánok itt felemlíteni: egyik azon jelenség, hogy a szőlők $4\frac{1}{2}$ év után még semmi vegetationális hiányt nem mutattak, másik pedig az itt alkalmazott eljárás.

Feltűnhetett bárkinek is, hogy míg az Anyamagyarországon egymásután jelentik az új infectiókat, addig Erdélyben biztosan megállapított esetről még nem tudunk s a jelentett kolozsvári eset az első, a mely minden kétséget kizárólag több szakértő és eltett praeparatumok által bármikor igazolhatólag constataltott.

Talán nem hoztak volna Erdélybe Phylloxerát a szőlővesszőkkel, mikor Erdély ugyanonnan fedezte szükségleteit, a honnan az anyaország? — kétségtelenül igen. Én mint fentebb említettem már évek előtt nyilatkoztam e tekintetben; csakhogy a rovar most találhattuk meg legelőször; mert miképpen azt már egy 1874-ben adott jelentésemben is jeleztem s miképpen azt azóta is sokszor hangoztattam: a Phylloxera meg nem találása nem mindig jelenti azt, hogy nincs ott, a hol keressük. Van tehát Phylloxera Erdélyben és pedig nemcsak Kolozsvárt, csakhogy nem találtuk még meg.

De mi lehet oka, hogy itt, ugyszólva később jelenti magát a Phylloxera? Én azt két körülményben keresem, nevezetesen egyik a lassubb szaporodás, másik a karika-mivelési rendszer (karika-mivelésű szőlőkön a kolozsvári eseten kívül Zilahon kaptak eddig Phylloxerát).

Hogy Erdélyben a Phylloxera lassabban fog szaporodni, mint Magyarország területének legnagyobb részén; az iránt tisztában voltam már akkor, mtkor a páncsovai első eset alkalmából az eshetőségeket fontolóra vettem. A lassubb szaporodást nem csupán a hosszabb tél feltételezi, hanem azon kívül még egyéb is. Ugyanis az egyáltalában, de az Aphiseknél s ezek közt a Phylloxeránál is specialiter érvényesülő törvény, hogy egy generatio kifejlésére több idő kell kisebb meleg mellett; továbbá,

hogy kisebb meleg mellett ugyanazon egy egyén generációjára kevesebb számú egyénekből áll.

Már ezen tényezők meglehetősen értelmezik azon körülményt, hogy Erdélyben lassabban üt ki a baj, mint az anyaország legtöbb tájain.

Másik tényező gyanánt a karikaművelést hozom fel, mert Erdélyben ezen rendszer — s ennek változatai dívnek, a melyre nézve én úgy hiszem, hogy a szőlő ily művelés mellett erősebb s tovább ellentáll a támadásnak s így hosszabban van a baj elfedve.

Ezt azonban — félreértés elkerülése végett hangsúlyozom — nem mint biztosat, hanem mint véleményt állítom fel, mert biztosat e tekintetben csak akkor tudnánk, ha karika-művelésü és tőke művelésü egyfajta szőlők ugyanazon helyen egymással ültetnének be egy Phylloxera-telepbe. Nem egyedül én és nem is először én mondom ezt, többen nyilatkoztak e tekintetben. Ha kísérlet útján az sülné ki, hogy egyenlő viszonyok mellett a karika művelésű szőlő csakugyan hosszabb ideig áll ellent, ki mondhatja meg, hogy e tényező a magról neveléssel kombinálva nem fokozná a szőlő ellenállási képességét oly mértékben, hogy a mellett a Phylloxera-veszély erélyének, az időbeli és térbeli továbbterjedés mindenestre máris mutatózó csökkenését is számbavéve, legalább hazánk hűvösebb klímájú vidékén meg fognánk élni saját európai szőlőfajainkkal. Ismétlem csak véleményemről van szó és nem határozott állításról. A magról nevelést illetőleg Dr. Horváth beigazolta, hogy az így nevelt szőlők, — mint azt előre látni lehetett — némi csekély mérvben fokozott ellentállást mutatnak. Hát valjon ha ezen magról nevelt csemeték nem azonnal, hanem 2—3 éves korukban tétetnének Phylloxera helyre, valjon nem mutatnának e még nagyobb ellenállási képességet s valjon ezen nagyobb ellenállási képesség nem volna-e ezután vesszők útján is tovább örökíthető? Mindezen feltevéseknek természetesen azon törvényben rejlik az alapja, hogy a kultúr-növény már azáltal, hogy ilyenné lett, felveszi a betegségre való hajlamot, gyengébbé lesz, mint eredeti állapotjában; minek folyán természetesen a paraziták is könnyebben erőt vesznek rajta. E tételt a híres Schleiden állította fel először — s jól tudom, hogy Schleiden azért sok megtámadtatásnak volt kitéve, állítása mindazáltal igaz marad s az a természet egyik változatlan törvénye. Ebből természetesen nem azt következtetem, hogy termeljük a szőlőt a maga eredeti állapotjában; hanem azt, hogy a miveleti módok közül a mellett fog a szőlő jobban vegetálni, e mely mód a természetes viszonyokhoz legközelebb áll s így jöhet tekintetbe a karika-művelés és részben a magról nevelés is. Hogy e tényezők csakugyan emelik az ellenállási képességet, azt a magról nevelést illetőleg Dr. Horváth kísérletei igazolják, a karika-művelést illetőleg pedig Erdély Phylloxera-állapotjára merek hivatkozni. Valjon azonban ezen ellentállási különbségek együtt nyomnak-o-

annyt, hogy a Phylloxera baj ellen gyakorlatilag számbajöhessenek: azt papíron eldönteni nem lehet, azt kísérletek és gyakorlat s a jövő fogja megmutathatni.

III.

Másik reflexióm az alkalmazott eljárásra vonatkozik.

Sokat hallottam beszélni arról, hogy ki melyik eljárás mellett van; irtani akar-e, vagy amerikai szőlőt nevelni stb. Felfogásom szerint az alkalmazásban levő eljárások egyáltalában nem zárják ki egymást s mindenike ér annak valamit a maga helyén.

Nem arról lehet tehát szó, hogy melyiket alkalmazzuk egyáltalában; hanem arról, hogy melyike hol, minő körülmények között alkalmazzuk.

Az irtás helyes a maga helyén; a gyéritést én a rovarfejlődés bizonyos szakában nem alkalmaznám; az elárasztásról, homoktalajról úgy látszik egy vélemény uralkodik; az amerikai alanyba való oltás hazánkban csak csemege-szőlőknél alkalmazva válhat be, borszőlőnél nem fizetheti ki magát; a tiszta amerikai fajok, mint borszőlő készen tartandók a végső szükségre, az importálható gombák szemeltartásával, értéküket a borkereskedés viszonyai fogják meghatározni; az ázsiai fajok ma még csak tanulmányi objektumok. Hogy csemege-szőlő miatt amerikai fajokra szoruljunk, azt nem tartom valószínűnek, mert az európai szőlőfajok a Phylloxera vész közepette is fel fogják magukat tartani. Értem ezt úgy, hogy ha pl. 100 darab szőlőt akarok magamnak tartani, azt az állományt az eddig ismert miveletek alapján is meg fogom tarthatni, ha nem sajnálom érte a kellő áldozatot.

Én a fennemlített esetben az irtást ajánlottam, mely végre is hajtattott; nevezetesen az emberileg meghatározható inficiált terület kiirtatott.

Valjon kiirtatott-e valamennyi Phylloxera, a mi azon kertben volt? erre határozottsággal senki sem felelhet. A ki ismeri ezen rovar életmódját, az azt is tudja, hogy a terjedelem egész biztossággal meg nem határozható, azt is tudja, hogy a legheylesebb irtási eljárás mellett is megeshetik, hogy egy-két példány megmenekül; de lehető még az is, hogy a szárnyasok már a múlt nyáron, vagy pedig ezen nyáron egy új foltnak adtak lételt, a mely folt ma még észre nem vétethetett.

Midőn tehát itt irtást végeztünk, csak annyit tartunk bizonyosnak, hogy törekedtünk emberileg correct munkát végezni, mely mellett a kedvező eredmény nem teljesen biztos ugyan, de van benne valószínűség s legrosszabb esetben a baj továbbterjedése, széthurczolása lényegesen késleltetve van.

Az itt mondottakból az is kitünik, hogy az irtás jelentőségét igen korlátoztam tartom; sőt teljesen tisztában vagyok az iránt, hogy bármikent irtsunk, a vége mégis csak az lesz, hogy az ország minden részében el fog terjedni ezen rovar.

Én az irtás eredményére nézve következőleg vélekedem:

a) a kiirtás lehetősége fennforog a tulajdonképeni szőlőterületektől távol eső zárt házi kertekben,

b) a kiirtás lehetősége fennforog szétszórtan

fekvő szőlőterületek, hegy-völgy s erdő által védett, elszigetelt foltjain,

c) sőt utóbbi situációk kedvező alakulása mellett, ha valamely nagyon is értékes szőlővidék megvédéséről van szó, melynek érdekében érdemes költeni; kellő éber működés mellett a tovaterjedés, esetleg nagyobb inficiált területek jelenléte esetén is megakasztható,

d) a kiirtás lehetősége fenn forog nagyobb szőlőterületek közepette is egyes konkrét esetekben, pl. ha a szőlő genealogiájának nyomán haladva, képesek vagyunk biztosan megjelölni azon néhány főt, mellyel a baj behurcoltatott, hozzáértve, hogy a fölfedezés a behurcolás első évében s a szárnyasok megjelenése előtt történt,

e) nagyobb szőlőterület közepette fekvő foltoknál, ha a szőlő genealogiája nyomán az előbbi lényállást ki nem mutatgatjuk, az eredményhez kevés reményünk lehet.

Az a., b. és d. eseteket tehát olyanoknak tekintem, melyekben bár teljes bizonyosság nem, de mégis valószínűség létezik a teljes kiirtás lehetőségére.

Legkisebb a valószínűség természetesen az e) esetnél. Itt is segítségére jöhet az irtásnak esetleg a természeti viszonyok kedvező alakulata, nevezetesen az időjárás, mert nem kell azt hiúni, hogy az időjárás viszonyai a föld alatt élő állatra kőzömbösek; továbbá a Phylloxera ellenségei pl. a pókok (ezek érnek legtöbbit, mert a szárnyasokat megfogják), coccinellák stb. Utóbbira nézve ismét megjegyzem, hogy bár sok állatot ismernek el Phylloxera-ellenségnek, de mindazokat, melyekről e jelleg állítatik olyanoknak el nem fogadom, sőt egyesekről positive tudom, hogy nem azok s a híres Hoplophora és Tyroglyphust illetőleg pedig beigazoltnak tekintem, úgy magam, mint számos honi vizsgáló észleleteire támaszkodva, hogy e jelleg tőlük teljesen elesik. Tehát ismétlem, hogy ezen esetben is nem lehetetlen a kedvező eredmény, de arra a valószínűség kevés. Tudunk már eseteket a reinvasiora, midőn a már kiirtott helyen egy idő után az állat ismét megjelent.

De hát irtunk-e ezen utóbbi e) esetben is? Ez a körülményektől függ. Erdélyben, hol még tudunkkal nem fedeztek fel Phylloxera telepeket, igen is irtunk; feltéve, hogy kis foltról van szó, — mert a baj terjedését mindenestre késleltetjük.

Az itt tárgyalt kolozsvári eset a sorra vett esetek közül az a) esetnek felel meg s épen azért én ezen esetnél az irtást szükségssnek tartottam s azt a nmlgu ministeriumnak ajánlottam is; annnyival inkább, mert e tájon, sőt egész Erdélyben is még eddig Phylloxera-telepek tudomásunkkal nincsenek.

Dr. Szaniszló Albert.

EGYVELEG.

Értesítő a budapesti állami közép ipartanoda 18⁷⁰/₈₂ három első tanévéről. Szerkesztette Hegedüs Károly, igazgató. — Ez intézet célja és feladata, hogy építőmestereket, pallérokat, művezetőket és kivételkép oly szakem-

bereket neveljen, a kik kisebb ipartelepeknek, gyáraknak önálló vezetőivé is lehessenek. E célból az oktatás elméleti és gyakorlati részre oszlik; az utóbbi célból az intézetben tanulmányhelyek vannak felállítva, hol a tanulók gyakorlati ügyességet sajátítanak el ez építészeti, gépészeti, vegyészeti, fém-vas-ipari, fa-ipari és szövet-ipari csoportok szerint. Az intézetbe tanulókat felvétetnek: 1) kik valamely alsóbb ipariskolát legalább jó sikerrel végeztek; 2) a kik a polgári iskola, gymnasium vagy reál iskola négy alsó osztályát jó sikerrel végezték; 3) végül mindazok, kik az intézetben bizonyos felvételi vizsgát jó sikerrel kiállanak. A tanfolyam 3 évre terjed. Az intézetben működik 8 rendes, 6 rendkívüli tanár, 1 tanársegéd és 2 művezető. A tanulók létszáma az utóbbi évben 82, kik közül 8 bevégezte a tanulást. — Kiemeljük még ez értesítőből, hogy a földművelés-, ipar- s kereskedelemügyi kormány a folyó évben berendezett ezen intézetben a gépkezelők és fűtők részére egy 4 hónapos tanfolyamot, melynek célja: a mezőgazdasági gépeknél alkalmazandó gépkezelők és fűtők kellő kiképezése a locomobil és cseplőgépek, valamint az állandó gőzkazánok helyes kezelésében. E tanfolyam kezdődik minden év február havában s végződik május közepén; a tanítás inkább az esti órákban tart és díjmentes hallgatókat felvétetnek: önálló lakatosok, ezek segédei s a gépgyárak segédszemélyzete, kovácsook, okleveles gazdák, valamint olyan gazdák is, kik a természettani tudományokban annyi ismerettel bírnak, hogy a tanfolyamot sikerrel hallgathatják és géptulajdonosok. E tanfolyamot az idén 96-on hallgatták, kik nagyrészt lakatosok, gépészek. Érdeklődőknek bővebb felvilágosítással szolgál Hegedüs Károly, igazgató, lakása Budapest, bodzafa utca 28. szám.

Üzleti szemle.

Gabona-árak.

Minimum és maximum: Budapest oct. 28. | Bécs oct. 28.

Buza	9.15 — 9.80 frt	9.50 — 10.75 frt
Rozs	7.00 — 7.30 frt	7.30 — 8.00 frt
Árpa, takarmány	6.20 — 6.55 frt	6.75 — 7.75 frt
Árpa, szeszflözésre	7.10 — 7.80 frt	8.40 — 8.75 frt
Árpa, seres	8.30 — 9.30 frt	10.00 — 11.00 frt
Zab	6.00 — 6.30 frt	6.15 — 6.80 frt
Törökbuza	8.20 — 8.35 frt	6.40 — 9.00 frt

Budapesti marhavásár october 26-án. Összes felhajtás 2776 db. nagy és 424 apró marha. Ebből eladatott 48 db. bika, 1575 db. ökör, 840 db. vágó tehén, 224 db. fejős tehén, 129 db. bival, 289 db. borju, 135 db. juh. Árak: bika darabonként 63—182 frt, ökör páronként 197—336 frt, vágó tehén páronként 115—274 frt, fejős tehén darabonként 78—193 frt, bival páronként 158—265 frt, borju darabonként 17—40 frt, bárány páronként — — frt, juh páronként 9—12¹/₂ frt. Húsárak 100 kilonként: ökörhús 51—55 frt, tehénhús 49—52 frt, borjuhús 65—84 frt, bivalhús 45—50 frt.

Bécsi marhavásár october 24-én. Összes felhaj-

tás 3215 drb és pedig 2140 drb.] magyar, 569 drb. lengyel és 506 drb. német fajta, melyből 3089 drb. ökör, 38 drb. tehén, 52 drb. bika és 39 db. bival. Árak 100 kilonként: magyar hizó 55—63½ frt, lengyel 55½—62½ frt, német 54—63½ frt, tehén 48—53 frt, bika 50—59 frt, bival 46—50 frt. Lábán darabonként 85—230 frtot fizettek.

Kőbányai sertésvásár oct. 27-ikén. (Az első magyar sertéshizlaló és kölcsönelőgező részvénytársaság jelentése.) Az e heti vásáron ismét sok kivívó volt, a kik leginkább nehéz sertéseket vásároltak és mert a felhajtások is e fajtákban a szükségletet nem fedezvén, a hiányt a készletekből kellett pótolni, azért az árak emelkedtek és a hét élénk hangulatban záródott. — Összes felhajtás: 9142 drb; összes elhajtás 3805 drb.

Bécsi sertésvásár oct. 24-én. Összes felhajtás 4153 drb. és pedig 1117 drb. nehéz, 1208 drb. középnehéz és 1828 drb. süldő; melyből 1931 drb. magyar, 1828 drb. orosz-lengyel, 300 drb. szerb és 94 drb. oláh fajta. Árak 100 kilonként: nehéz 53—55 frt, középnehéz 44—52 frt, süldő 35—45 frt; szalonna és zsír — — frt.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

SZER A LÉP-FENE ELLEN.

Hosszas fáradozás, kísérletezés után a lép-fenét az általam alkalmazott szerrel biztosan kezelem, mely szer a bajt nemcsak elnyomja, hanem azt minden utóhatás nélkül tökéletesen meggyógyítja.

Sikeres eljárásomat bizonyítják:

a Nagy-Tapolcsány városától, erdélyi gazd. egyleti alelnök Szabó József, szeszgyáros Krausz Máyer uraktól és a Nagy-almási alapítványi uradalomtól nyert bizonyítványok, melyek az erdélyi gazd. egylet titkári hivatalánál megtekinthetők.

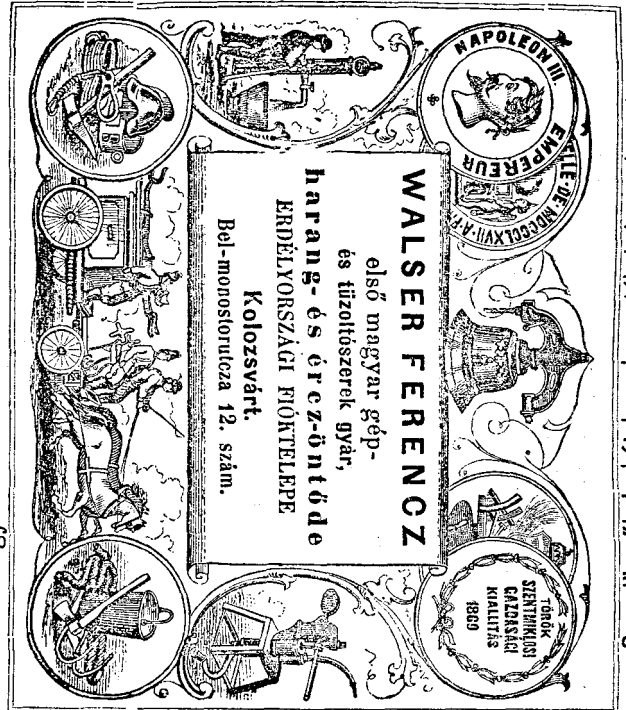
Orvosságom épen úgy szolgál gyógy-, mint óvszerül. Alkalmazása csakis személyes kezelés és felügyeletem alatt történhetik, minthogy a szert idegennek ki nem adhatom.

BONÉ PÉTER,

(15.) (15—16.) okleveles állatorvos,
Kolozsvárt, kül-magyarutca 5 sz. (Plihal-féle ház.)

Kivánatra árlapok és költségvetések bérmentve küldetnek.

Üzlet nagyobbítás és vízművészeti kellékek tartalata.

Szerelő-műhely kútak s vízvezetékek berendezésére.

Tetemesen leszállított gyári árak mellett.

(18.)

(22—30.)

277. szám.
1882.

(25.)

(3—3.)

ROMASZKÁN-KOSOK eladása.

A nmlgu földmívelés-, ipar- s kereskedelemügyi ministerium rendelkezése alapján a kolos-monostori m. kir. gazdasági tanintézetnél 12 drb. Romaszkán fajta tenyész képes-kos kerül eladásra darabonként 15-től—25 frt árban.

A kosok megtekinthetők a gazdasági tanintézet udvarán, hol az eladás is a jelentkezés szerint eszközöltetik.

Szöbéli vagy levélbeli megrendelést előjegyzek a készlet tartamáig.

Kolos-Monostor, gazdasági tanintézet, 1882. október 13.

Vörös Sándor,
igazgató.

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Egy hectoliter						100 kilo		1 köb- meter	1 kilo marha- hús	
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	török- buza	széna	szal- ma	tüzifa		
k r a j c z á r o k b a n												
Balázsfalva	october	19	550	420	400	—	200	325	200	—	250	40
Bánfi-Hunyad	october	24	650	600	500	460	200	700	—	—	190	40
Beszterce	october	10	550	350	450	420	310	350	500	210	320	36
Brassó	october	27	650	450	380	285	175	370	275	260	235	40
Csik-Szereda	october	25	800	625	450	375	225	525	200	60	200	32
Deés	october	24	760	680	580	380	240	480	460	180	220	40
Déva	october	21	920	720	700	—	600	500	290	90	230	36
Erzsébetváros	october	28	650	525	450	—	250	400	300	150	250	44
Fogarás	october	27	630	500	380	—	200	400	220	75	225	42
Gyula-Fehérvár	october	28	625	500	450	—	250	300	200	100	245	46
Gyergyó-Szent-Miklós	october	27	850	700	500	—	215	465	240	40	160	32
Hátszeg	october	2	640	510	475	320	200	350	—	—	—	40
Kézdi-Vásárhely	october	26	640	510	470	320	200	600	340	100	300	32
Kolozsvár	october	26	645	—	395	—	210	360	280	200	300	44
Maros-Ludas	october	24	600	450	450	350	210	300	—	—	300	44
Maros-Vásárhely	october	26	800	625	650	560	620	440	420	200	500	40
Medgyes	october	26	600	475	400	—	205	325	155	65	250	40
Nagy-Enyed	october	26	575	500	400	—	250	350	380	170	260	40
Nagy-Szeben	october	27	580	460	400	420	200	330	180	100	350	44—46
Nagy-Váradi	october	24	685	570	530	345	250	370	400	220	320	42
Segesvár	october	26	680	470	400	—	220	450	160	100	180	44
Sepsi-Szent-György	october	30	640	500	440	280	160	380	300	130	210	36
Szamosujvár	october	30	610	455	490	—	190	345	380	100	300	40
Szász-Régen	october	26	535	335	400	350	255	310	400	200	230	36
Szász-Sebes	october	26	725	650	450	—	225	275	170	110	240	44
Szászváros	october	28	690	610	530	—	210	330	200	70	210	36
Székely-Udvarhely	october	24	700	500	400	—	200	500	220	30	250	40
Szilágy-Somlyó	october	20	585	490	490	375	145	325	240	150	300	40
Teke	october	23	450	350	425	325	175	300	200	40	300	36
Torda	october	21	600	425	425	300	200	350	100	15	250	44

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjtáblája az 1882-ik évre.

Árszabály tér szerint		1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-26	1-30	1-36	1-40	1-52										
		széri hirdetésnél bélyeggel együtt																			
		frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr						
1/16 oldal	teljes ára	7	30	20	90	36	80	68	60	100	40	127	20	149	—	170	80	192	60	225	60
	25% elengedés	5	55	15	90	28	05	52	35	76	65	97	20	114	—	130	80	147	60	173	10
3/16 oldal	teljes ára	4	30	10	90	19	80	36	60	53	40	67	20	79	—	90	80	102	60	120	60
	25% elengedés	3	30	8	40	15	30	28	35	41	40	52	20	61	50	70	80	80	10	94	35
4/16 oldal	teljes ára	3	30	6	90	10	80	20	60	29	40	37	20	44	—	50	80	67	60	68	60
	25% elengedés	2	55	5	40	8	55	16	35	23	40	29	70	35	25	40	80	46	35	55	35
2/16 oldal	teljes ára	2	30	3	90	6	80	12	60	17	40	22	20	27	—	30	80	35	60	42	60
	25% elengedés	1	80	3	15	5	55	11	35	14	40	18	45	22	50	25	80	29	85	35	85
1/16 oldal	teljes ára	1	30	2	90	4	80	8	60	11	40	15	20	18	—	20	80	24	60	29	60
	25% elengedés	1	05	2	40	4	05	7	35	9	90	13	20	15	75	10	30	21	60	26	10

Mellékletek 100 darabonként 1 forint 50 krajával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetszés szerint akárhányszor változtathatják.

Egyletünk t. tagjai és la. unk. t. előfizetői 25% vagyis egy negyedrészt

engedménylen részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.

Nyomatott Gámán János örökösainél, közép-utca Minorita-épület.